

tranya a llengües romàniques veïnes, particularment l'occità *creire* (on ja apareix també en oc. ant.), però hi resta en un nivell purament familiar de la llengua (castellà, etc.): pot entranyar una torbadora confusió d'idees, en la qual les nostres seleccions no veuen pas motius panegírics; ni jo, ben cert, però és antiga ja: «lo fill no volc *creure* al pare ---», Eiximenis (*Terç*, *NCl*, vi, 111), i més encara, com sigui que apareix repetidament en les *VidesR* (veg. el glossari), i en Cerverí de Girona (*F. del Rossinyol*, en la forma a provençalada *creire*, v. 137; *creire* ibid. en el sentit propi, v. 145, etc.); és ja gairebé, si no del tot, el sentit en algun passatge de Jaume I (mort d'Ahonés, Ag., p. 47, l'altre, p. 439; en la p. 323 és error de lectura, veg. *ATREVIR*).

No és d'extensió gens limitada dins el territori lingüístic, car apareix fins a Eivissa («obedecer», *PzCabrero*), Mallorca i el Migjorn valencià; més hi ha, en aquelles terres, car allí no diuen *creient* per 'obedient' sinó *cregut*: «m'agrà per lo *cregut* que eres» oït a Barxeta (1962, irònic), «podeu pensar ses bones tardes que li donà a Na Lletrudis, per lo ben *creguda* que era!» (JCastelló, en *Llib. d'Eiv.* de Villangómez, p. 217).

DERIV.: *Creient*, antigament *creent* potser té ja aquest sign. en StVicentF («los *creentis* e obedients a Ell», *Serm.* i, 235); en l'acc. pròpia, ja Llull; substantivat *posar son creent* amb el sentit de 'posar crèdit en algú', també S. XIII en la trad. dels *Usatges*. D'aquí potser un mossàrab mallorquí usat com a malnom *Creidentair* > *Cardentair* > *Caldentei*, veg. *CALD* (i n. 1).

Per aquell temps s'usava també *creure* en l'acc. 'fer crèdit', 'fiar': «fermança que serà donada per aquel que perdrà a joc, al jugador qui guaynarà, de ço que sobre sa fe li *creurd* --- no vayla», *CosíTort*. (Ol., 150). Era lògic, doncs, que d'ací es derivés *creedor* 'creditor': «si algú és obligat a altre a donar o pagar --- e no'l paga --- deu ésser condemnat --- si lo *creedor* se'n serà clamat», *CosíTort* (153); Eiximenis (*Dotzèn*, *NCl*, vi, 80); en les col·leccions de documents, epistolars i semblants, del segle següent, *creador* es troba sovint amb aquest significat (p. ex. carta d'Elx, a. 1453, *NCl*, ix, 99.23), no exceptuant-ne les de color dialectal ponentí, en les quals la forma amb *a*, *-ador*, no és pas merament gràfica, i s'explica juntament per influència del caràcter tan preponderant dels mots en *-ador* sobre els en *-edor*; «lo *creador* o lo que fia: <b. ll.> creditor», «fer algú *creador* de deu lliures», «pagar als *creadors* a fins a un diner», «pagar als primers *creadors* ans que als darrers: *conturbare*», OPou (*ThPu.*, 115, 122, 118, 118).

Al predomini, en molts cercles, de la variant *acreeador* (que c. 1800 el val. Sanelo, fº III, 1, dona com a «neològisme en lloc de l'antic *creedor*»; però ja *acreeador*, i *fer acreeador ad algú*, 1640, *DTo.*), degué, conduir, precisament, aquesta homonímia desconcertant amb *creador* ~ *criador*; altrament la forma amb *a* no fou específicament castellana, i la trobem en altres varietats romàniques (fr. ant. *acreeor*, FEW, s. v. *accredere*), enfront de la forma italiana i baix-llatina *cre-*

ditor(e), que és la que ha acabat per ser preferida entre nosaltres [docs. mall. de 1609, 1687], en francès mitjà (Ss. XIII-XVII), etc., segurament pertot calçada de l'italià.

Crèdit 'confiança en la veracitat, autenticitat, etc.' [fi S. xv], pres del ll. *crèditum* 'préstec, deute'; «ix-me'n d'aquí, el bon minyó, / que no est de *crèdit* encara», cançó tradicional (MilàF, *Romllo.*, 110B, recollida a l'Alt Penedès, La Llacuna); acc. financera [doc. mall.-sicilià, 1403]; «DEUTES E CRÈDITS --- lo que fia --- lo *crèdit*: *credittum*», OPou (*ThPu.*, 114-5); *creditat*; *acreditat* [*DTo.*, 1640], *acreditatiu*; *descrèdit* [1640; 1695, Lacav.]; *descreditar* [1660, *DTo.*], *desacreditat*, *desacreditador*.

Crèdul [-lo, *DTo.*, 1660; Lacav.]; *crèdul*, 1803, Belv.]; «alguna gent prou maliciosa y viciosa, experimentant-se en Badalona, per lo prompta --- a difamar a algunas honradas personas --- demasiadament *crèdula* tant hòmens com donas», B. de Maldà (*Excursions*, p. 116): pres del ll. *credulus* id.; *credulitat* [1695, Lacav.]; *incrèdul* [1695, Lacav.]; sembla haver figurat en una variant arcaica *encreòl* en les *VidesR* (els mss. alteren en *enreol* o *enerans*) traduïnt *encredulus* de l'original llatí (veg. el gloss.); *incrèdulitat* [1695, Lacav.].

Descreure [Llull], avui en la frase popular *no ho crec ni ho descrec* [ja *DBal.*]; d'on el participi antic *descreents*, *Homilies d'Org.*, fº 7v18, 'els qui no tenen la creença, la fe religiosa', etc. En lloc del qual també s'usà *menyscreents* [*meinscreentes*, *Homilies*, fº 8r3] = fr. *mécrcéants*, oc. ant. *mescreire* «refuser de croire», *mescrezen* «mécrcéant, infidèle». *Descregut* [escr. Renaix.]; *descreença* [Llull], *descreiment*.

Creença [S. XIII, Llull, *Consolat*], forma que apareix en massa i amb caràcter constant, almenys fins a la fi del S. XVII (*Tirant de Martorell* i de Galba, Ag. i, 44; II, 67, 170; IV, 94; *DTo.*, 1640-1757; pseudo-Boades, 25, 76, 424); *creència* [Belv., 1803], rebutjat avui per la llengua correcta té, en efecte, tot l'aire de ser un castellanisme introduït modernament pels predicadors castellanitzants; «àvols noves aportats, mas Nòs avem *creença* en Déu que hi serem ans que éls», «e açò deu ésser nostra *creença* que fos sent Jordi car en estòries trobam que en altres batayles ---», Jaume I (Ag., 158, 134); «dix que greu cosa era l'exar la fe per altra fe: mas que jaquir sa fe mala per vera, hon puscha ésser necessitat de rahó --- és jaquir *creença* per entendre», Llull (*Merav.*, O. C. I, 57). *Creencer* 1305 (*DAG.*). En variant cultista: *credència* [1493] o *credença* [1707]; *credença*; *credencer* [1480], *credençeria*; *credencial* [1803, Belv.].

Creible [Llull] i *credible* [c. 1500]; *credibilitat* [Llull]. *Incrèible* [1640, *DTo.*].

Credo [S. XV; oració que comença en ll. *credo in Deum* ---, c. 1500, MiqPérez; 'temps que costa de resar-la', 1749, PMCarbonell, *DBal.*].

CPT.: *Crec-en-un-Déu*.

LISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *creient*, *creent*, *creedor*, *creador*, *acreeador*, *acreeador*,